

Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸ
«ΔΕΛΤΙΟΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ»

Τόμος Ι, τεύχ. 3-4, σελ. 59

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΞΟΧΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

Ἰπὸ
Δρος Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ—ΚΥΠΡΟΣ

1947

ΔΕΛΤΙΟΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΡ ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΙΑΤΡΟΣ.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: ΔΡ ΘΕΜ. ΔΕΡΒΗΣ, ΔΡ Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ, Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ, Ν. ΤΣΑΡΙΔΗΣ,
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: ΘΩΜΑΣ Γ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ.

ΕΤΟΣ Α'. — ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΚΥΠΡΟΣ 1947 — ΤΟΜΟΣ Ι — ΤΕΥΧΟΣ 3-4

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΞΟΧΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

Τοῦ Δρος ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Προϊσταμένου τῶν Σχολιατρικῶν Ὑπηρεσιῶν
τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων Λευκωσίας.

Τὰ ὑπαίθρια ἰδρύματα (παιδικαὶ ἐξοχαί, κατασκηνώσεις κλπ.) ἔχουν σκοπὸν νὰ ἀπαλλάξουν τὸν μαθητὴν ἀπὸ τὰς δυσμενεῖς συνθήκας τῶν ἀστικῶν κέντρων, ἔστω καὶ δι' ὀλίγον χρόνον καθ' ἕκαστον ἔτος, τονώνοντα οὕτως αὐτὸν τόσον σωματικῶς ὅσον καὶ ψυχικῶς. Ὁ θεσμός, ὅμως, αὐτὸς δὲν ἀριθμεῖ ἡλικίαν περισσοτέραν τοῦ ἡμίσεος αἰῶνος περίπου. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ Portiez (Στεφάνου, 1947), ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Rousseau, υπέβαλεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν (1795) νομοσχέδιον διὰ τὴν δημιουργίαν παιδικῶν ἐξοχῶν, πλὴν ὅμως ἡ ἰδέα αὐτὴ δὲν εἶχε πραγματοποιηθῆ.

Κυρίως ὁ θεσμός τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος ἐξ ἐπιτακτικῆς πλέον ἀνάγκης. Ὡς πρῶτος ἰδρυτὴς φέρεται ὁ κληρικὸς Βίον ἐκ Ζυρίχης (Λαμπαδάριος, 1934), ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ 1876 ἀπέστειλεν 68 παῖδας εἰς τὸ βουνὸν δι' ἐξοχὴν. Ταχύτατα τὴν κίνησιν αὐτὴν ἐμιμήθησαν πολλαὶ χῶραι, οὕτως ὥστε ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ἐδημιουργήθη παράδοσις διὰ τὴν ἀποστολὴν χιλιάδων παίδων εἰς τὴν ἐξοχὴν (βουνόν, θάλασσα κλπ.), κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐιδικὴ κρατικὴ νομοθεσία. Πλὴν ὅμως τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν καὶ ἄλλα ὑπαίθρια ἰδρύματα ἰδρύθησαν ὡς ὁ τύπος τοῦ «πρεβαντορίου» κατὰ τὸ 1901 ὑπὸ τοῦ Calmette (Στεφάνου), ὁ τύπος τοῦ «ὑπαιθρίου σχολείου» κατὰ τὸ 1904 ὑπὸ τοῦ Neuffert (Λαμπαδάριος), ἔστω καὶ ἂν ἡ πρώτη ἰδέα διὰ τὸ τελευταῖον συνελήφθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ τύπος «τῶν προσκοπικῶν κατασκηνώσεων» κλπ.

Τὴν κίνησιν αὐτὴν πρὸς τὸ ὑπαιθρον σχετικῶς ἐνωρὶς ἐμιμήθη καὶ ἡ Ἑλλάς. Οὕτω κατὰ τὸ 1911 ὁ «Σύλλογος Προστασίας Παίδων» τῆ πρωτοβουλία τῆς Σοφίας Σλημαν καὶ τῆ ἱατρικῆ διευθύνσει τοῦ Ἐμμ. Λαμπαδαρίου ἱδρυσεν ἐν Βουλιαγμένῃ τὴν πρώτην παιδικὴν ἐξοχὴν, ἡ ὁποία ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ 1916 (Λαμπαδάριος). Ἐν συνεχείᾳ ἰδρύθη ἡ παιδικὴ ἐξοχὴ Βούλας ὑπὸ τοῦ «Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος» ὡς καὶ ἄλλαι, τελευταίως δὲ καὶ πρεβαντόρια ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἰδρύματος. Τούτων ἀντίον ὁ θεσμός τοῦ ὑπαιθρίου σχολείου οὐδόλως ἔχει πραγματοποιη-

θη. Ὅλοι αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν ἴδρυσίν του ἀπέβησαν ἄκαρποι. Ἐν τούτοις, παρ' ὄλην τὴν ἐργασίαν τῶν οἰκείων ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων κύκλων, δὲν πρέπει νὰ θεωρηταὶ ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν ἐν Ἑλλάδι, τὸσον ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ ἀποστελλομένων παιδίων ὅσον καὶ γενικῶν ἀποτελεσμάτων ἔφθασεν εἰς τὸ ἐφικτῶς τέλειον σημεῖον. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου πλείστας νύξεις βελτιώσεως ὑποβάλλει τελευταίως ὁ καθηγητὴς Χωρέμης (1947). Ἀλλὰ ἐάν τις ἀναλογισθῆ τὰς σημερινὰς δυσκολίας ἐν Ἑλλάδι, οὐδόλως δύναται νὰ ψέξη τὰς ἀόκνους προσπάθειαι τῶν ἐνδιαφερομένων κύκλων.

Ἐπὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κέντρου ὁ θεσμὸς τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν μορφήν τῶν μαθητικῶν ἐξοχῶν, εἰσήχθη καὶ ἐν Κύπρῳ τῇ πρωτοβουλίᾳ διαφόρων ἀτόμων καὶ σωματείων. (Ἐδῶ δὲν ἐνδιαφερόμεθα ἴδι' ὁμοίους ἢ συγγενεῖς τύπους ἰδρυθέντας ὑπὸ τῶν ξένων στοιχείων καὶ μειονοτήτων). Ὁ τύπος τῶν παιδικῶν αὐτῶν ἐξοχῶν εἶναι ὁ τῆς ὁμαδικῆς τοποθετήσεως τῶν παιδίων, οὐχὶ δὲ οἱ

ΠΙΝΑΞ Ι

Πόλις	Ἀρ. Μαθητῶν	Ἀρ. Ἀποστειλ.	%
Λευκωσία	1793	120	6,7
Λεμεσός	1184	120	10,1
Λάρναξ	2135	60	2,8
Ἀμμόχωστος	1490	75	5,0
Ὅλικόν	6602	375	5,7

ἄλλοι τύποι ὡς αἱ οἰκογενειακαὶ τοποθετήσεις. Παρ' ὄλον ὅτι ἄτομα καὶ σωματεῖα τῶν διαφόρων Κυπριακῶν πόλεων σχεδὸν συγχρόνως συνελάμβανον τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τοιούτων θεσμῶν, φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον ἔχει πραγματοποιήσει τοῦτον ἢ Λευκωσία, ἔρχονται δὲ εἴτα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἢ Λεμεσός, ἢ Ἀμμόχωστος καὶ ἢ Λάρναξ. Ἀπὸ ἀπόψεως ὁμοῦ ἀριθμοῦ ἀποστελλομένων παιδίων, ἐνδιαφερομένων ἀτόμων καὶ σωματείων κλπ. πρέπει ἢ Λεμεσός νὰ καταλάβῃ τὴν πρώτην θέσιν.

Τὸ ἱστορικὸν τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν εἰς ἐκάστην πόλιν ἔχει ὡς ἑξῆς :

Α) Παιδικὴ Ἐξοχὴ Λευκωσίας: Ἡ ἐξοχὴ αὕτη ἰδρύθη καὶ ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1930 (θέρους). Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὴν δα Περσεφόνην Παπαδοπούλλου, ἢ ὅποια εἰσηγήθη τοῦτο εἰς τὸ σωματεῖον «Πνευματικὴ Ἀδελφότης». Αὐτὴν ἀντικατέστησεν εἰς τὰ ἐπόμενα ἔτη ἢ Κα Ἀλεξ. Ἰακωβίδου ἐκ τῶν πρώτων βοηθῶν αὐτῆς.

Τὸ πρῶτον ἐλειτούργησε μὲ 60 παιδιά (30 δι' ἕκαστον φύλον)· εἶτα δὲ ἀπέστειλε κατὰ μέσον ὄρον 120 παιδιά (ἀνὰ ἴσα δι' ἕκαστον φύλον) εἰς δύο ἀποστολάς (μῖαν ἀρρένων καὶ μῖαν θηλέων). Τὰ παιδιά παρέμεινον εἰς παράλιον μέρος (Κερύνεια) ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα. Ἡ ἐξοχὴ αὕτη συντηρήθη ὑπὸ συνδρομῶν, ἐράνων καὶ δωρεῶν (Χριστοδοῦλου Γεωργιάδου, Εὐάγγ. Εὐαγγελίδου καὶ Δ. Σεβέρη). Δὲν ἐλειτούργησε κατὰ τὴν διάρκειαν τριῶν πολεμικῶν ἐτῶν (1941—1943) διότι οἱ γονεῖς ἔφερον ἄρνησιν νὰ ἀποστείλουν τὰ τέκνα τῶν.

Β) Παιδικὴ Ἐξοχὴ Λεμεσοῦ: Ἡ πρώτη παιδικὴ ἐξοχὴ τῆς πόλεως αὐτῆς ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1931. Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὴν Κα' Ἀθηναῖδα Ζ. Λανίτου, ἡ ὁποία εἰσηγήθη τοῦτο εἰς τὸ τμήμα «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Νεότητος» τῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἰδιωτικῆς Σχολῆς Λεμεσοῦ». Ἡ παιδικὴ αὕτη ἐξοχὴ βοήθουμένη καὶ ὑπὸ ἄλλων, πλὴν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθείσης, κυριῶν ἐλειτούργησεν ἐπὶ τετραετίαν, ἀποστέλλουσα κατὰ τὸ πρῶτον μὲν ἔτος 30 παιδιά (ἀνὰ 15 ἐξ ἑκάστου φύλου) (μεικτὸς τύπος), κατὰ τὸ δεύτερον δὲ καὶ ἐπέκεινα ἔτος 100—120 κατὰ μέσον ὄρον παιδιά εἰς τρεῖς χωριστὰς ἀποστολάς (μία ἀρρένων καὶ δύο θηλέων). Τὰ παιδιά παρέμεινον εἰς ὄρεινὸν μέρος ἐπὶ 22 περίπου ἡμέρας. Κατ' ἀρχὰς οἱ πενήχρῳι πόροι τῆς ἐξοχῆς αὐτῆς προήρχοντο ἀπὸ παραστάσεις κλπ. τῶν τμημάτων «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Νεότητος». Μετὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς λειτουργίας, ἔνεκεν οἰκονομικῶν δυσκολιῶν, ἡ παιδικὴ ἐξοχὴ παρεχωρήθη εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ κυριῶν καὶ κυριῶν τῆς πόλεως. Ἐκτοτε πλὴν τῶν συνδρομῶν, εἰσπράξεων ἐκ χορῶν καὶ ἄλλων παραστάσεων ἀρκεταὶ δωρεαὶ ἐτόνωσαν οἰκονομικῶς τὴν ἐξοχὴν αὐτήν. Δὲν ἐλειτούργησεν ἡ ἐξοχὴ αὕτη ἐπὶ τρία πολεμικὰ ἔτη, διὰ ὁμοίους λόγους ὅπως καὶ οἱ τῆς Λευκωσίας. Τὸ δικαιολόγιον τῆς ἐξοχῆς αὐτῆς συνίσταται εἰς κρέας τρεῖς φοράς τὴν ἑβδομάδα κατὰ τὸ μεσημέρι, γάλα ἕξη φορές τὴν ἑβδομάδα κατὰ τὸ πρόγευμα, αὐγὰ καθ' ἕκαστον βράδου, βοῦτυρον ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος κατὰ τὸ ἀπόγευμα, ὕσπρια, μακαρόνια, φρούτα κλπ. εἰς τὰ ὑπόλοιπα γεύματα.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἄνω παιδικὴν ἐξοχὴν ἐλειτούργησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁμοίᾳ ὑπὸ τῶν «Κατηγορικῶν Σχολείων Λεμεσοῦ» τῆς ὁποίας τὴν ἐποπτεῖαν ἔχει ὁ αἰδ. Σ. Παναγίδης. Ἐτέρα παιδικὴ ἐξοχὴ (τύπος μᾶλλον μεταξὺ ἐξοχῆς καὶ κατασκηνώσεως) ἰδρύθη κατὰ τὸ 1943 ὑπὸ τοῦ Τμήματος «Μαθητικῆς Προνοίας» τοῦ Παρθεναγωγείου Λεμεσοῦ διὰ μαθητρίας μόνον. Ἐκ τῶν πόρων τοῦ ταμείου αὐτοῦ ἀπεστέλλοντο κατ' ἀρχὰς 15, εἶτα δὲ κατὰ μέσον ὄρον 25—30 μαθητρίαι εἰς ὄρεινὸν μέρος ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα. Ἀπὸ τοῦ 1947 ἡ ἐξοχὴ αὕτη ἀνελήθη ὑπὸ τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας Λεμεσοῦ, ἐπεξετάθη δὲ καὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον Λεμεσοῦ.

Γ) Παιδικὴ Ἐξοχὴ Ἀμμοχώστου: Ἡ ἐξοχὴ αὕτη ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1932. Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὴν Καν Μαρία Π. Ἰωάννου, ἡ ὁποία εἰσηγήθη τοῦτο εἰς τὸ «Λύκειον Ἐλληνίδων Ἀμμοχώστου». Ἡ παιδικὴ αὕτη ἐξοχὴ ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον

μὲν μὲ 30 παιδιά (15 ἕξ ἐκάστου φύλου), εἴτα δὲ μὲ μέσον ὄρον 70—75 παιδιά (ἀμφοτέρων τῶν φύλων). Ἐξ ἀρχῆς μέχρι σήμερον λειτουργεῖ διατηροῦσα τὸν μεικτὸν τύπον καὶ ἀποστέλλουσα τὰ παιδιά εἰς παραθαλάσσιον τοποθεσίαν, διακόψασα δὲ ἕν μόνον ἔτος κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον. Ἡ περίοδος παραμονῆς εἰς τὴν ἐξοχὴν δὲν ὑπερβαίνει τὸν ἕνα μῆνα, οἱ δὲ πόροι προέρχονται ἀπὸ συνδρομάς, εἰσπράξεις παραστάσεων (παιδικὸν θέατρον κλπ) καὶ δωρεάς. Τὸ διαιτολόγιον σύγκειται ἐκ κρέατος ἢ ψαριῶν 4 φορές τὴν ἑβδομάδα, τὰς δὲ ἐπομένους ἡμέρας νηστήσιμα, γάλα πέντε πρωϊνά, αὐτὸ τρία πρωϊνά, βούτυρον πέντε ἀπογευματινά. Τὴν σύνθεσιν τοῦ διαιτολογίου αὐτοῦ παραθέτομεν κατωτέρω, καθ' ὅσον τοῦτο ἀκολουθεῖται ἀπαρεγκλίτως ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἐξοχῆς μέχρι τῆς σήμερον.

Δ) **Παιδικὴ Ἐξοχὴ Λάρνακος**: Ἡ ἐξοχὴ αὐτὴ ἤρχισεν τὴν λειτουργίαν τῆς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934. Ἡ ἴδρυσις αὐτῆς ὀφείλεται εἰς ὀμάδα κυριῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Κας Ἑλένης Πούρτζη. Ἡ ἐξοχὴ αὐτὴ ἄλλοτε ἀποστέλλει τὰ παιδιά εἰς ὄρεινὸν μέρος καὶ ἄλλοτε εἰς παραθαλάσσιον. Ὁ μέσος ὄρος τῶν ἀποστελλομένων ἀνέρχεται εἰς 60 (30 ἕξ ἐκάστου φύλου). Ὅταν ἡ ἀποστολὴ ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μεικτῆς ὀμάδος ἢ διάρκεια τῆς παραμονῆς εἶναι 45 ἡμέραι, ἐνῶ ἂν ἀποσταλοῦν χωριστὰ κατὰ φύλον αἱ ὀμάδες ἢ παραμονὴ περιορίζεται εἰς τὸν ἕνα μῆνα. Ἡ ἐξοχὴ αὐτὴ δὲν ἐλειτουρησεν κατὰ τὸ 1941. Τὸ διαιτολόγιον ἀποτελεῖται ἀπὸ κρέας τέσσαρας φορές τὴν ἑβδομάδα καὶ τὰς ὑπολοίπους νηστήσιμα, γάλα καθ' ἑκάστην τὸ πρωῖ καὶ βούτυρον μὲ μαρμελάδα κατὰ τὸ ἀπόγευμα.

Αἱ ἄνω πληροφoρίαι ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς γραπτῶς παρὰ τῶν ἐξῆς προσώπων: Κας Μ. Π. Ἰωάννου (Ἀμμόχωστος), Κας Ἀλ. Ἰακωβίδου (Λευκωσία), Κας Ἀθ. Λανίτου (Λεμεσός), Κου Π. Ἀναστασιάδου, ἀντιπροέδρου Σχολ. Ἐφορείας Λεμεσοῦ (Λεμεσός), Ἰ. Γερακάρη, γυμνασιάρχου Γυμνασίου Λεμεσοῦ, μέσον κ. Ἀναστασιάδου. Αἱ πληροφoρίαι διὰ τὴν παιδικὴν ἐξοχὴν Λάρνακος ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς προφορικῶς ὑπὸ τῆς Κας Ἑλ. Πούρτζη (Λάρναξ). Ὅλους τοὺς ἀνωτέρω εὐχαριστοῦμεν.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἱστορικῆς ἐκθέσεως ἐξάγεται ἡ ἐξῆς γενικὴ παρατήρησις: Ὅτι ἐν σχέσει πρὸς τὸν μαθητικὸν πληθυσμὸν τῶν πόλεων, ἐλάχιστος ἀριθμὸς παιδῶν ἀποστέλλεται εἰς τὴν παιδικὴν ἐξοχὴν. Οὕτω συγκρίνοντες τὸν ἀνώτερον μέσον ὄρον (θεωρητικὸν πολλακίς) μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτούντων μόνον εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα παιδῶν καὶ μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν πρῶτον, ὅτι τοῦλάχιστον δύο ἡλικίαι μὲ σύνολον μαθητῶν περίπου 100—300 εὐρίσκονται εἰς τὰ Γυμνάσια ἐκάστης πόλεως καὶ δεύτερον, ὅτι μεγάλος ἀριθμὸς ὀμηλικῶν τῶν μαθητῶν παιδῶν δὲν φοιτοῦν εἰς τὰ σχολεῖα, διότι παρ' ἡμῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἢ παιδεῖα, ἀντιλαμβανόμεθα ἀμέσως τὴν σμικρότητα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποστελλομένων παιδῶν. Ἴδε πρὸς τοῦτο τὸν πίνακα I, ὅπου δεικνύεται ὅτι θεωρητικῶς ἀποστέλλονται τὰ 5 ο/ο τῶν εἰς τὰ ἐπίσημα δημοτικὰ σχολεῖα φοιτούντων μαθητῶν. Ἡ ἀναλογία αὐτὴ σχεδὸν ἐκμηδενίζεται ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ σύνολον τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων τῶν ἔχοντων ἡλικίαν 6—14 ἐτῶν. Καὶ ὅμως μεγάλος ἀριθμὸς

ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΟΝ

(Παιδικῆς Ἑξοχῆς Ἀμμοχώστου).

	Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατον	Κυριακῆ
Πρωί	Γάλα	Γάλα	Τσάϊ	Γάλα	Τσάϊ	Γάλα	Γάλα
	τσάϊ	τσάϊ	ἐληές	τσάϊ	ἐληές	τσάϊ	τσάϊ
	αὐγά	χαλοῦμι	μαρμελάδα	αὐγά	μαρμελάδα	χαλοῦμι	αὐγά
Μεσημέρι	Πιλάφι ρύζι	Μακαρόνια	Πιλάφι πουργοῦρι	Πιλάφι ρύζι	Πιλάφι πουργοῦρι	Ψάρι	Μακαρόνια, ψητὸ
	φασόλια	κρέας μὲ πατάτες	κουρκιά	κρέας μὲ μελι- ιζάνες	λουβιὰ μὲ χόρτα καὶ κολοκύθια	μακαρόνια	κρέας μὲ πατάτες
	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα ἢ γλύκισμα
Ἀπόγευμα	Ψωμί	Ψωμί	Ψωμί	Ψωμί	Ψωμί	Ψωμί	Ψωμί
	βούτυρο	βούτυρο	ἐληές	βούτυρο	ἐ ηές	βούτυρο	βούτυρο
	μαρμελάδα	μαρμελάδα	μαρμελάδα	μαρμελάδα	μαρμελάδα	μαρμελάδα	μαρμελάδα
Βράδυ	Σοῦπα	Σοῦπα	Σοῦπα φακῆς	Σοῦπα	Σοῦπα φακῆς	Σοῦπα	Σοῦπα
	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτα	φροῦτο	φροῦτα

παιδίων έχουν ανάγκην έξοχης. Ούτω εἰς τὰ δημοτικά σχολεῖα Ἄγ. Κασσιανοῦ, ἔχοντες βάσιν τὸ ὑποκειμενικὸν κριτήριον θρέψεως, ἀνευρίσκωμεν τὰ 75 ο/ο τῶν μαθητῶν ὅτι ἔχουν ἄμεσον ἀνάγκην βοήθειας.

Εἶναι ὀληθές, ὅτι πλεῖστοι ἰατροὶ καὶ ἐκπαιδευτικοὶ ἐνδιεφέρθησαν ἢ καὶ προσέφερον ἄρκετὰ εἰς τὰς κατὰ τόπους παιδικὰς ἐξοχὰς Ἐν τούτοις σαφῶς—καὶ εἶναι τὸ σοβαρώτερον—ἐλλείπει ἓνα ἰατρικὸν καὶ παιδαγωγικὸν πρόγραμμα ἀπὸ αὐτάς. Δὲν δυνάμεθα, παρ' ὄλον ὅτι ἐμπνεόμεθα ὑπὸ τοῦ δικαίου σεβασμοῦ πρὸς τὰ ἐνδιαφερόμενα ἄτομα, νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς αὐτὰ εἰδικὴν πεῖραν καὶ ἐκγύμνασιν δι' ἓνα τόσον σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον ἔργον, ὡς τὸ τοῦ διευθύνοντος παιδικὰς ἐξοχὰς. Αἱ παιδικαὶ ἐξοχαὶ ἀνήκουν κυρίως εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα πρόσωπα ἀποτελοῦν ἀπλῶς βοηθητικὰ καὶ ἀποραίτητα μέλη.

Ὅλαι αἱ παιδικαὶ ἐξοχαὶ παρ' ἡμῖν—πλήν μιᾶς τῆς Λεμεσοῦ τελευταίως—δὲν ὑπάγονται εἰς ἐπίσημον εἰδικὸν ἴδρυμα ἢ κοινοτικὸν ὄργανισμὸν. Συνεπῶς οἱ πόροι εἶναι πάντοτε περιορισμένοι, οὐδεὶς δὲ πραγματικῶς ἔλεγχος ὑπάρχει. Ἐννοεῖται ὅτι, ὅταν σημειῶνῶμεν τὴν ἔλλειψιν ἐλέγχου, δὲν ἐννοοῦμεν ἀπλῶς τὸν οἰκονομικὸν ἀλλὰ καὶ τὸν παιδαγωγικὸν ὅσον καὶ ἰατρικὸν ἔλεγχον. Καὶ κυρίως ἐνδιαφερόμεθα διὰ τοὺς δύο τελευταίους. Οὔτω οὐδεμία ἔκθεσις ὑπάρχει διὰ τὰ ὑγιεινὰ καὶ παιδαγωγικὰ ἀποτελέσματα μιᾶς ἀποστολῆς, πρὸ πάντων δὲ οὐδεμία παρακολούθησις τῶν παιδίων αὐτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπομένου τῆς ἐξοχῆς σχολικοῦ ἔτους. Δὲν ἀρκεῖ δηλαδὴ δι' ἓνα τόσον σοβαρὸν ζήτημα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἢ ὑπαρξίς τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας, ἢ ἀπλή ἔνθερμος καὶ καθ' ὅλα ἀξιέπαινος προσπάθεια ὀλιγαρίθμων εὐγενῶν κυριῶν καὶ κυρίων. Χρειαζέται πρόγραμμα, μελέτη καὶ παρακολούθησις ὄλων τῶν λεπτομερειῶν ὑπὸ εἰδικῶν ἀτόμων. Τὰ ἀνείδικεута πρόσωπα ἔχουν πάντοτε τὴν θέσιν των καὶ τὴν χρησιμότητά των, οὐχὶ ὅμως τὴν ἄνευ εὐθύνης πρώτην θέσιν.

Παρ' ὅλας τὰς ἀνωτέρας παρατηρήσεις ἡμῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψωμεν ἓνα ἔπαινον πρὸς ὅλας καὶ ὅλους, οἱ ὅποιοι ἴδρυσαν καὶ ἐκράτησαν τὸν θεσμὸν τῶν παιδικῶν ἐξοχῶν. Πολλὰ ἔχουν συντελεσθῆ, πάμπολλα ὅμως ὑπολείπονται. Ἄλλὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ παρατηρεῖται. Οὔτω εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου αἱ παιδικαὶ ἐξοχαὶ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν κρατικὴν μέριμναν παρατηροῦνται ἐλλείψεις. Ἄλλὰ συγχρόνως ὑπάρχει καὶ ἡ τάσις πρὸς μελέτην τούτων καὶ διόρθωσιν. Τελευταία ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας (ἄρ. πρωτ. 90283, Παπαδημος, 1947) ζητεῖ στοιχεῖα καὶ παρατηρήσεις ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους διευθύνοντας παιδικὰς ἐξοχὰς, μὲ σκοπὸν τὴν μελέτην καὶ βελτίωσιν τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Λαμπαδαρίου, Ἐμμ. (1944) Σχολικὴ Ὑγιεινὴ, Ἀθῆναι.
 Παπαδήμου, Α. (1947) Σχολ. Ὑγιεινὴ, 6, τεύχ. 53, 40.
 Στεφάνου, Α. (1947) Μαθητικά Ἐξοχαὶ καὶ Κατασκηνώσεις, Ἀθῆναι.
 Χωρέμη, Κ. Β. (1947) Σχολ. Ὑγιεινὴ, 6, τεύχ. 53, 1.

